

Esilist. tsr 31/6.4.1983

M

KITEE POTOSKAVAARA SALMELA

Kivikautisen löytöpaikan koekaivaus

A. Vikkula 1982

KITEE POTOSKAVAARA SALMELA

Kivikautisen löytöpaikan koekaivaus

A. Vikkula 1982

S i s ä l l y s

Arkistotietoja

1. JOHDANTO	1
2. KOEKAIVAUS SALMELAN KIVIKAUTISELLA LÖYTÖPAIKALLA	2

LUETTELOT KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ KARTOISTA, NEGATIIVEISTA JA DIAPOSITIIVEISTA	5
KUVATAULUT	6 - 7
PERUSKARTTAOTE 1:20 000	8
YLEISKARTTA 1:500 (josta pienennös n. 1:750)	9

KITEE POTOSKAVAARA SALMELA

Arkistotietoja

Kunta: Kitee

Kylä: Potoskavaara

Tila: erotettu tilasta RNro 1:7 Salmela, om. Rauha Jantunen
Arolantie 11 A 16
04400 JÄRVENPÄÄ

Sijainti: PK 4231 06 KITEENLAHTI

x = 6888 65

y = 511 92

z = n. 81 m

Aikaisemmat tutkimukset: T. Miettinen 1972 inventointi

A. Siiriäinen 1978 tarkastus

Löydöt: KM 19244:1-2, 20312:1-2, 21674:1-7

Kirjallisuus: Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristö 1979, Kitee 6.

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote 1:20000 s. 8

yleiskartta 1:500 s. 9

Kertomukseen liittyvät negatiivit: ff. 56244-56255, joista kuvat
s. 6-7

Kertomukseen liittyvät diapositiivit: nrot 6522-6524

(Luettelot kertomukseen liittyvistä kartoista, negatiiveista ja diapositiiveista kertomuksen lopussa s. 5)

1. JOHDANTO

Museoviraston esihistorian toimiston saatua keväällä 1982 mahdollisuuden toteuttaa tarpeelliseksi koetun koekaivausryhmäkokeilun sain esihistorian toimistosta määräyksen suorittaa koekaivauksia ja kartoituksia yhdeksällä paikkakunnalla kahdessatoista kohteessa sekä mahdollisuuksien mukaan jossain neljästätoista toissijaisesta kohteesta. Tutkittavaksi valittiin kohteita, joita uhkaa jokin maankäyttösuunnitelma tai joissa tällaisia suunnitelmia voidaan epäillä lähitulevaisuudessa tehtävän. Yhdessä tapauksessa tutkimukset tehtiin kaavoittajan toivomuksesta (Salo). Kesä-elokuussa 1982 suoritti koekaivausryhmä kaivauksia tai kartoituksia seuraavissa kohteissa:

Salo, Mahlakankare ja Hopeakankare	2.6. - 16.6.
Piikkiö, Myrskylinna	17.6. - 18.6.
Kalanti, Pietilä	21.6. - 22.6.
Nousiainen, Kirjunpaju	28.6. - 2.7.
Vammala, Tyrväänkylä	5.7. - 9.7.
Kokemäki, Kraviojankangas ja Maamieskoulu	12.7. - 23.7.
Harjavalta, Hiittenharju	26.7. - 29.7.
Pirttikylä, Valsäsen ja Lokäsen	2.8. - 13.8.
Kälviä, Järvelänkangas	16.8. - 20.8.
Iisalmi, Haapakangas	23.8. - 27.8.
Maaninka, Metelinkallio	30.8. - 31.8.
Kitee, Salmela	1.9. - 2.9.

Kenttätöiden lisäksi suoritettiin yhden kuukauden valmistelutyöt sekä kahden kuukauden jälkityöt. Ryhmään kuului allekirjoittaneen lisäksi valt. kand. Leena Hiltula. Aputyövoimaa palkattiin kuhunkin kohteeseen tarpeen mukaan, 1 - 5 henkeä. Kustannukset (104 300 mk) suoritettiin esihistorian toimiston määrärahalla. Lisäksi kustannuksiin osallistui-
vat Salon ja Kokemäen kaupungit palkkaamalla kumpikin viisi kaivajaa kahdeksi viikoksi sekä Pörtom Hembygdsförening 2 406 markalla.

2. KOEKAIVAUS SALMELAN KIVIKAUTISELLA LÖYTÖPAIKALLA

Salmelan kivistinen löytöpaikka sijaitsee Kiteen kunnan Potoska-vaaran kylän alueella, tosin Kiteenjärven, Humalajärven, Hyypiön ja Pitkäjärven kylille jaetulla rantakaistaleella, Kiteen kirkolta noin 4 km itäkaakkoon. Paikka on kuivatun Humalajärven alueen läpi kulkevan Humalajoen suussa joen itärannalla Potoskanlahden ja Humalajoen väliin jäävällä niemikkeellä (kartta s.8).

Salmelan talon lounaispuolinen vajaan sadan metrin pituinen ja sadan metrin levyinen niemeke on vanhaa hakamaata, jossa nykyisin kasvaa pääasiassa tiheää lehtimetsää ja lepikkoa. Niemekkeen kärjessä, josta kivistisiä löytöjä on tehty, maasto viettää jyrkästi lounaaseen. Niemekkeen kaakkoisreunan rikkoo suuri vanha sorakuoppa. Rannoilla on vesijättömaata (kartta s. 9, kuvat 1-2 s. 6, diat 6522-6524).

Ensimmäiset löydöt teki Timo Miettinen vuonna 1972 inventoidessaan Kiteellä. Tuolloin löytyi muutamia kvartsi-iskoksia. Vuonna 1978anoi maanomistaja rakennuslupaa lomamökkiä varten, mutta museovirasto ei voinut puoltaa luvan myöntämistä, koska paikkaa ei ollut mahdollista tutkia. Ari Siiriäinen kävi kuitenkin tarkastamassa paikan ja löysi kvartsien lisäksi joitakin asbestisekoitteisia saviastianpaloja tulvamaasta. Kun koekaivausryhmä kesällä 1982 esihistorian toimiston määräyksestä ja allekirjoittaneen johdolla lähetettiin maastoon, valittiin Kiteen Salmelan löytöpaikka yhdeksi tutkimuskohteista. Työt suoritettiin ilman aputyövoimaa 1.- 2.9.1982.

Suunnitellun rakennuksen paikalle kaivettiin lapiolla ja lastalla kahdeksan koekuoppaa. Ne sijaitsivat koillinen-lounas -suuntaisessa korkeuskäyriä vastaan kulkevassa linjassa kuuden metrin välein ja olivat kooltaan 1 x 1 metriä (kartta s. 9). Alin kuoppa sijaitsi aivan mäen juuressa tasaisella rantamaalla ja ylin lähellä mäen korkeinta kohtaa (kuvat 3-5 s. 7). Kuopat kaivettiin 50 - 110 cm:n syvyyteen.

Alueesta piirrettiin omiin mittauksiin perustuen yleiskartta 1:500. Vaaitukset suoritettiin Kiteenjärven (Potoskanlahden) pinnasta, joka säännöstelystä johtuen pysyy muuttumattomana ja on peruskartan mukaan 79,3 m y.m.p. Koekuoppien pintakorkeudet on ilmoitettu yleiskartalla s. 9 absoluuttisina korkeuksina. Apuna käytetyn kiintopisteen korkeudeksi mitattiin 80,8 m ja se sijaitsi kivessä koekuoppalinjan lounaispäästä noin 10 m lounaaseen.

Koekuopissa 1-5, jotka sijaitsivat ylimpänä rinteessä, oli ohuen heinäturpeen alla noin 10 cm mutaa ja sen alla kellertävää hiesumaista hiekkaa ja kuopissa 2 ja 3 lisäksi seassa runsaasti kiviä. Alemmissä kuopissa oli selvä tulvakerrostuma. Kuopassa 6 ei ollut lainkaan turvetta. Ohuen sammalen alla oli mutaa, joka muuttui asteettain syvemmälle mentäessä hienoksi hiesumaiseksi hiekaksi. 70 cm:n syvyydessä hiesu oli puhdasta ja kellertävää. Kuopassa 7 oli multaa 10-15 cm ja sen alla kerroksellista rantahiekkaa, jossa oli vaaleampia ja orgaanista sisältäviä tummempia kerroksia. 40 cm:n syvyydessä alkoi tummanharmaa hieman sekainen multamainen tulvamaa, josta löytyi noin metrin syvyydestä pari puuhiilen kappaletta. Metrin syvyydessä tuli esiin kivinen savi. Alimmassa koekuopassa 8 oli noin 5 cm mullansekaista karkeaa hiekkaa. Sen alla oli samanlaista multamaista tulvamaata kuin kuopassa 7 ja 40 cm:n syvyydessä savea.

Kaivauksissa talteen saadut löydöt ovat kvartsikaavin, 30 kvartsi-iskosta ja 2 g hiiltä. Kaikki löydöt tehtiin tulvamaasta. Ylin löytö tuli multakerroksesta koekuopasta 5, jonka korkeus oli 83,4 m y.m.p. Kuopasta 6 tuli yksi iskos 10 cm:n syvyydestä orgaanisesta kerroksesta. Koekuopista 7 ja 8 tulivat loput 28 kvartsi-iskosta, kaikki tulvamaasta ja suurin osa alimmasta kuopasta 10-30 cm:n syvyydestä (81,5 m y.m.p.).

Koska ehjää kulttuurikerrosta ei koekuoppalinjan kohdalla tavattu, oletettiin, että tulvamaasta tulleet löydöt olivat peräisin pohjoisempaa rinteestä. Tästä syystä kaivettiin pienempiä koekuoppia koekuoppalinjan

luoteispuolelle ja Salmelan taloon vievän tien itäpuolelle jyrkkään rinteeseen sekä mäelle. Nämä koekuopat olivat kooltaan noin 50 x 50 cm ja ne kaivettiin lapiolla vajaan puolen metrin syvyyteen. Mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei tavattu. Ohuen heinäturpeen alla oli ohut multakerros ja sen alla kivistä kellertävää hiesumais- ta hiekkaa.

On hyvin epätodennäköistä, että näinkin lukuisat kvartsilöydökset olisivat voineet kulkeutua kauempaa pohjoisesta. Luultavampaa on, että asuinpaikka on sijainnut juuri Salmelan niemessä, mutta kapeik- koon kerääntynyt tulvaliete on veden noustessa ja laskiessa sekoittu- nut kulttuurikerrokseen, siirrellyt sitä ja vähitellen tuhonnut sen kokonaan. Salmelan kivikautista löytöpaikkaa ei ole enää syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä. Yleiskartalle s. 9 merkityt kivikasat ovat resentejä, eivät muinaisjäännöksiä.

Helsingissä 28.12.1982

Anne Vikkula

FK

KERTOMUKSEEN LIITTYVÄT KARTAT

Ote peruskartalta 4231 06 KITEENLAHTI 1:20000 Helsinki 1975	A4	s. 8
Yleiskartta 1:500, kartoitus A. Vikkula/ L. Hiltula 1982	A2 (pienennös A4)	s. 9

KERTOMUKSEEN LIITTYVÄT NEGATIIVIT

f. 56244	Yleiskuva. Kivikautinen löytöpaikka Salmelan mäki. NW-SE.	k. 4	s. 7
ff. 56245-56247	Yleiskuva. Panoraama. Salmelan mäki vasemmalla, Humalajoki ja takana Patoskanlahti oikealla. NW-SE.	k. 1	s. 6
ff. 56248-56251	Yleiskuva. Panoraama. Salmelan mäen rinne koekuoppalinjan kohdalta. SE-NW.	k. 3	s. 7
f. 56252	Koekuoppalinjan 1 - 8 kohta. NE-SW.	k. 5	s. 7
ff. 56253-56255	Yleiskuva. Panoraama. Salmelan mäen kivikautinen löytöpaikka kuvattuna Humalajoen vastarannalta, oikealla Potoskanlahti, vasemmalla Humalajoki. W-E.	k. 2	s. 6
	Valok. A. Vikkula 1982		

KERTOMUKSEEN LIITTYVÄT DIAPOSITIIVIT

nro 6522	Yleiskuva. Salmelan kivik. löytöpai- kan mäki. N-S.
nro 6523	Löytöpaikan kasvillisuusolosuhteet, takana Salmelan mäki. NW-SE.
nro 6524	Yleiskuva. Salmelan mäki kuvattuna Humalajoen vastarannalta, vasemmalla Humalajoki. SW-NE.
	Valok. A. Vikkula 1982

KITEE POTOSKAVAARA SALMELA

1. SALMELAN MÄKI JA KIVIKAUTINEN LÖYTÖPAIKKA VASEMMALLA, HUMALAJOKI JA TAKANA POTOSKANLAHTTI OIKEALLA. NW-SE.

ff. 56245-56247

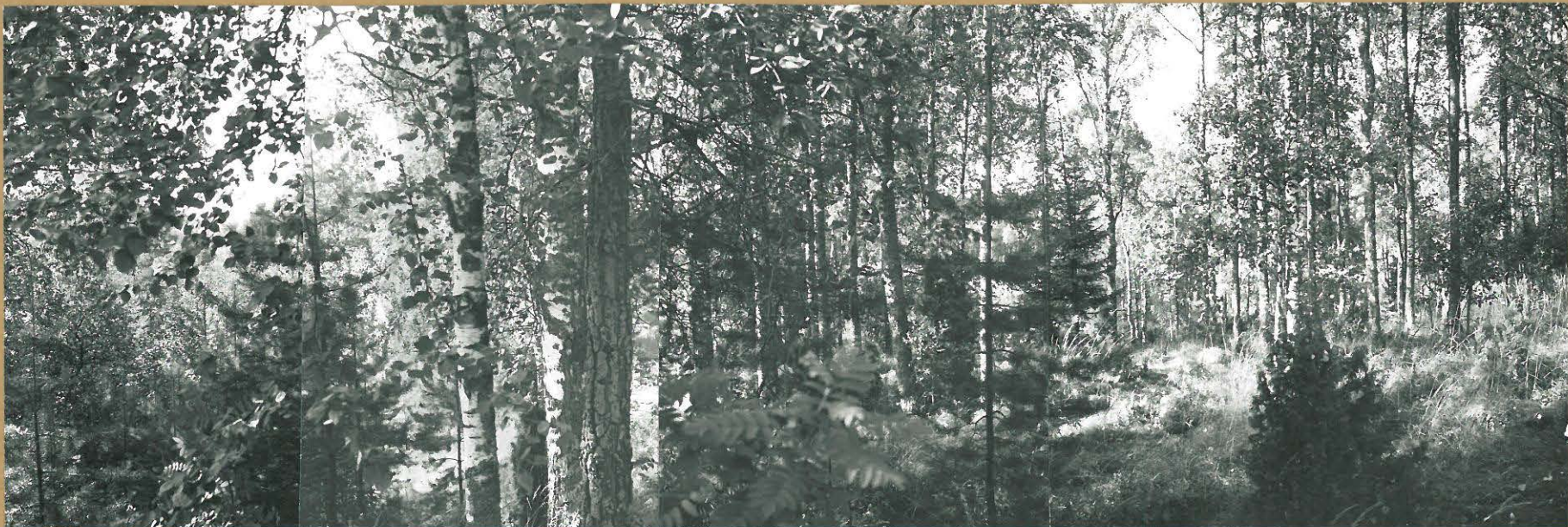

ff. 56253-56255

2. SALMELAN MÄKI KUVATTUNA HUMALAJOEN VASTARANNALTA. VASEMMALLA HUMALAJOKI, OIKEALLA POTOSKANLAHTTI. W-E.

KITEE POTOSKAVAARA SALMELA

3.

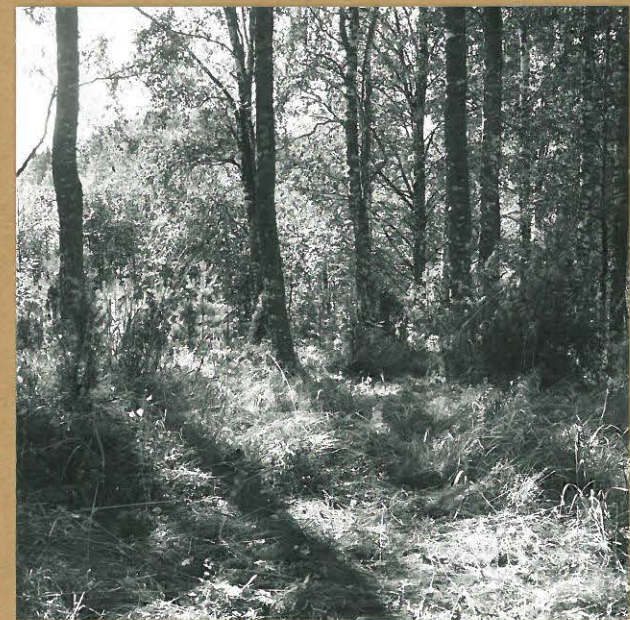
ff. 56248-56251

3. SALMELAN MÄEN RINNE
KOEKUOPPALINJAN 1-8
KOHDALTA. SE-NW.

f. 56244

4. SALMELAN MÄKI. NW-SE.

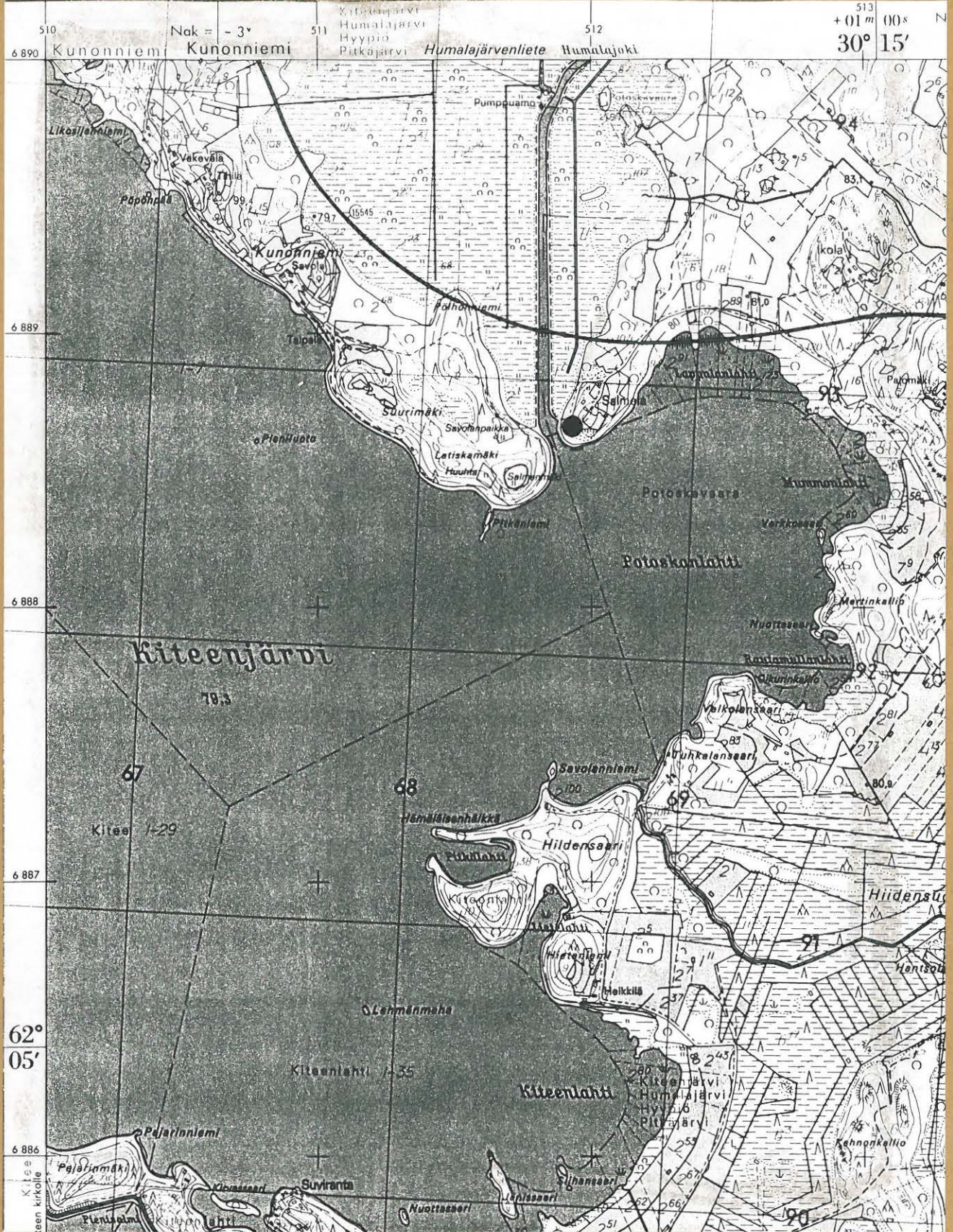

f. 56252

5. KOEKUOPPALINJAN 1-8 KOHTA. NE-SW.

KITEE POTOSKAVAARA SALMELA

OPE PERUSKARTALTA 4231 06 KITEENLAHTI 1:20 000 HELSINKI 1975

● SALMELAN KIVIÄNTINEN LÖYTÖPAIKKA
 X = 6888 65
 Y = 911 92
 Z = n. 81 m

25 m

